

○ Čizuko
○ Chizuko
○ ちずこ

Být single není tabu,
ale stigma

Being Single Is Not a Taboo;
But It Is a Stigma

独身はタブーではなく、
不名誉

66 let v době nahrávání, socioložka a feministka
66 years old at the time of recording; sociologist and feminist
収録時66歳、社会学者、フェミニスト

▷ Vyrostla jsem v patriarchální rodině. Můj otec byl domácí diktátor, matka na něm ekonomicky závisela. Na mě dva bratry byl otec nesmírně přísný, přál si z nich vychovat perfektní muže. Mě ale zkazil, protože chtěl, aby se ze mě stala žena v domácnosti. Za to jsem ho nenáviděla. Vztah mých rodičů byl špatný, táta s mámou se permanentně hádali. Pro mě to však byla dobrá životní lekce. Matka se pro mě stala odstrašujícím příkladem, který jsem nehodlala následovat.

Když jsem později nastupovala na univerzitu, obor, který by se věnoval ženským studiím, ještě neexistoval. Tématem jsme se začaly zabývat až spolu s mými kolegyněmi, studovaly jsme jej v soukromí, učily se od sebe navzájem a nakonec se v tomto ohledu staly v Japonsku pionýrkami. V roce 1970 jsme nejprve založily ženské hnutí, potom jsme sestavily studijní skupinu v Kjótu. Společnost nás celou dobu reflektovala stereotypně. Média nás stigmatizovala, lidé nám říkali, že jsme hysterky, děvky. Ženská studia jsme vybudovaly zcela mimo akademickou komunitu, začaly jsme přednášet, pořádat semináře na univerzitách. Až začátkem devadesátých let nás univerzitní obec uznala za odborníce a námi založená studia přijala jako akademickou disciplínu.

Za tu dobu se v Japonsku udála se ženami významná demografická změna. Patřím do generace dětí narozených během populační exploze po druhé světové válce. Naše generace má vysokou sňatkovost, která dosahuje téměř devadesáti osmi procent. Jen dvě procenta mých vrstevnic se, stejně jako já, neprovdala. Dnes je všechno jinak, počet neprovdaných žen stoupá. Výzkumy nedávno ukázaly, že ve věkové skupině japonských padesátnic zůstává neprovdaných kolem deseti procent žen. A generace dnešních třicátnic je předurčena k tomu, že jich svobodných zůstane stejný počet jako mužů, tedy celá jedna pětina. Není moc pravděpodobné, že by následovaly životní styl předchozí generace. Dcerám nepřípadá život jejich maminek atraktivní. Ženy dřív neměly pracovní

▷ I grew up in a patriarchal family. My father was a petty tyrant, and my mother depended on him financially. He was extremely strict with my two brothers, wanting to mold them into perfect men. As for me, he wanted to raise me as a housewife. He ruined me, and I hated him for it. My parents' relationship was not good; they fought all the time. It was a good life lesson for me, though. My mother became the example of what I never wanted to become.

When I started college, there was no such thing as women's studies yet. My female colleagues and I took up the topic ourselves. We studied it in our own time, learned from each other, and eventually became pioneers in this field in Japan. We started the women's movement in 1970, then set up a study group in Kyoto. Society's reactions were predictable: we were stigmatized by the media; people called us hysterical women and whores. We built up women's studies entirely outside the academic community, organizing lectures and seminars at universities. It was not until the early 1990s that academia recognized us as experts, and women's studies were accepted as an academic discipline.

Over that time, women in Japan have gone through a major demographic transformation. I belong to the generation born during the post-WW2 baby boom. The marriage rate among our generation is extremely high—nearly 98 percent. Only two percent of women in my age group have remained single, myself included. Things are much different today, and the number of unmarried women is on the rise. Recent research has shown that in the 50+ age bracket, approximately ten percent of Japanese women never marry; and among women in their 30s, one fifth are expected to remain single—the same number as men. They are not likely to follow the same lifestyle as the previous generation. Daughters do not find their mothers' lives very attractive, especially the lack of job opportunities and the pressure to become housewives. The unbalanced marriage paradigm, in which men are breadwinners and women stay-at-home wives, is not appealing anymore, especially since

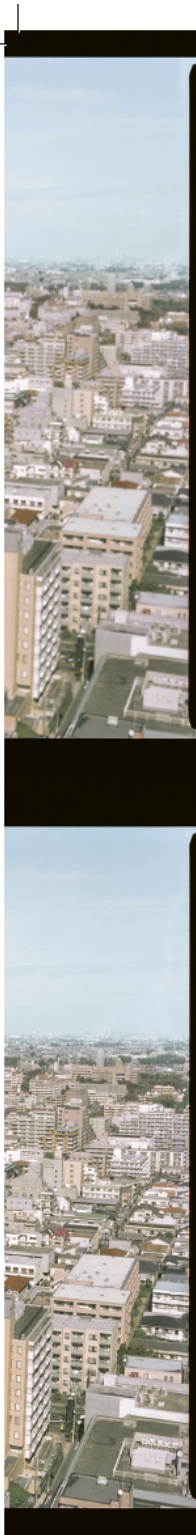
▷ 私は家父長制の家庭で育ちました。父は亭主関白で、母は経済的に父に依存していました。父は私の2人の兄弟には非常に厳しく、完璧な男になることを望みました。しかし私は、専業主婦にしかたかったからでしょうか、甘やかして育てられました。私はそんな父が大嫌いでした。両親の関係は悪く、父と母は常に喧嘩していました。一方でこれは私にとってはいい社会勉強でした。母は私にとって威圧的な規範で、私はこれに従いたいとは思いませんでした。

その後私が大学に入った頃、女性学を専門とする専攻はまだありませんでした。私はこのテーマに同僚の女性たちと一緒に関わり始め、個人的に研究し、互いに学び合い、やがて日本におけるこの分野のパイオニアになりました。1970年、私たちはまず女性運動を創設し、次に京都で研究グループを結成しました。その間ずっと、社会は私たちをステレオタイプ的に見ていました。メディアは私たちに汚名を着せ、人々は私たちをヒステリックだ、売春婦だと呼びました。私たちは学会以外で女性学を創設し、大学で講義やセミナーを始めました。大学社会が私たちを専門家として認め、私たちが創設した研究を学問分野として受け入れたのは、1990年代初頭になってからのことです。

その間、日本では女性の人口動態が大きく変化しました。私は第二次世界大戦後の第一次ベビーブームの世代に属します。この世代の結婚率は高く、98%近くに達します。同世代の女性で結婚しなかったのは、わずか2パーセントだけです。今日では事情が異なり、未婚の女性が増えています。最新の調査によると、50代の日本人女性の約10パーセントが未婚のままです。そして、今の30代の女性は、男性と同じように5分の1が未婚のままです。彼女たちは前の世代のライフスタイルを踏襲することはほぼありません。娘たちは母親の生き方に魅力を感じません。かつて女性には仕事の機会がなく、家庭内にとどまることを余儀なくされていました。結婚生活は男女のバランスが取れておらず、男性は稼ぎ手、女性は専業主婦でした。このような結婚モデルは女性にとって魅力的ではありません。さらに、今日の潜在的な夫の収入はかなり不安定で、しかもその収入はさらに減少していく傾向にあります。若い男性は、もはや大黒柱の役割を果たしていません。以前は、女性は生活していくために結婚しなければならなかったと思います。しかし

このような状況にもかかわらず、日本の独身女性はいまだに低く見られ、社会の一人前の構成員とはみなされていません。未婚の女性は差別され、セクハラ被害も多いです。差別の一形態として、独身女性は男性から拒絶されているから結婚してないという考え方もあります。

Single women in Japan usually fit into one of two types: those who have chosen to stay unmarried, like myself or writer Junko Sakai, and those who did or could not marry due to their circumstances. The latter usually receive support from their parents, which creates a mutual generational interdependence. Japanese society still assigns daughters the role of caregivers, making it primarily their duty to take care of their parents. As the Japanese population grows older, parents are forced to choose and support someone who would care for them in old age, and daughters are seen as suitable candidates, which means they are now valued more highly than before. It is an arrangement that benefits both sides, but it also means that

jsou nuceni vydržovat si někoho, kdo o ně bude jednou pečovat. Dcery jsou pro takový úkol vhodnými kandidátkami. Jejich hodnota proto dnes stoupá. Oběma stranám vzájemná interakce vyhovuje. Tím však také mizí potřeba mladých žen se vdávat. Tendence single Japonců a Japonek žít se svými rodiči navíc přináší další problém – znemožňuje jim mít s někým sex.

Přes všechny okolnosti jsou single Japonky ještě stále opovrhovány, společnost je nepovažuje za své plnohodnotné členky. Neprovdané ženy jsou diskriminovány, zažívají hodně sexuálního obtěžování. Formou diskriminace je i názor, že svobodné ženy byly muži odmítnuty, proto se nevдалy.

Být single není tabu, ale stigma. Svobodné ženy, ale dřív i vdovy, které nepatřily žádnému muži, byly vnímány jako děvky, prostitutky, které jsou všem k máni. Ve společnosti dlouho patřily k extrémní menšině, byly až neviditelné. Takové jsou vlastně dodnes, jen jich přibývá.

Single Japonky měly vždy různé přezdívky, v minulosti se jim říkalo třeba „vánoční dortík“. Tato přezdívka znamenala, že pokud se žena nevdala do dvaceti čtyř let věku, byla „prošlá“ a její cena šla rapidně dolů. Potom se hovořilo o syndromu „silvestr“, který posouval věk sňatku ženy na jednatřicet let. Dnes se neprovdaným ženám říká „psankyně, vydědkyně“. Tento výraz poprvé použila populární japonská spisovatelka Džunko Sakai, avšak s ironickým podtextem. Džunko se totiž za outsiderku nepovažuje, je nezávislá a společensky úspěšná. Já i Džunko jsme třeba velmi otevřené tomu mít přítele. Už několik desítek let není stav single spojován s celibátem. Narušení rovnítka mezi svatbou a sexem pomohlo ženám v jejich rozhodnutí zůstat svobodné. Svoboda je pro mě velmi důležitá. Vždy jsem ji ve svém životě hledala. Znamená pro mě víc než rovnost. Když mluvím o svobodě, myslím i tu sexuální. Neprovdát se rovná se zachovat si ji. Proč se sexuální

young women no longer feel the necessity to get married. The trend of living with their parents creates another problem for young men and women in Japan—it means they cannot have sex with anyone.

Despite all this, single women in Japan are still the subject of contempt; they are not considered valued members of society. Unmarried women are often discriminated against and suffer frequent sexual harassment. The opinion that unmarried women are only single because no man has wanted them is also a form of discrimination.

Being single is not a taboo; but it is a stigma. Unmarried women—and once also widows, who did not belong to any man—were seen as whores from whom anyone could take pleasure as they wanted. They formed such a tiny minority that they were virtually invisible. They still are, in a way; there are just more of them.

Single women in Japan have always been given various derisive nicknames. When a woman remained unmarried by the age of twenty-four, she would be called “Christmas cake”—someone past their sell-by date whose value has rapidly gone down. Later, the marriageable age was extended to 31, which meant that single women past that age were now said to have “New Year’s Syndrome.” Today, unmarried women are often called “losers,” a term first coined by popular Japanese writer Junko Sakai, though she used it ironically. Junko does not consider herself to be a “loser” or an outsider—she is an independent, successful woman.

Both Junko and I are very open to being in a relationship. For decades now, “single” has no longer meant “celibate.” One does not have to be married to have sex, which often contributes to a woman’s decision to stay single.

Freedom is very important to me; it is something I have always strived for in my life. Freedom means more to me than equality, and it also includes sexual freedom.

If I stay single, it means I get to keep it. Why give up your sexual freedom by making a contract with another person, or by making some kind of vow to yourself? You can

独身であることはタブーではなく、汚名です。未婚の女性や、かつては男性に属さない未亡人までもが、誰とでも寝る娼婦や売春婦と見なされていました。彼女たちは長い間、社会の中で極端な少数派であり、ほとんど目立たない存在でした。実は現在もそれは変わっていませんが、その数はますます増えています。

日本の独身女性には昔からさまざまなあだ名があり、昔は「クリスマスケーキ」と呼ばれていました。これは、女性が24歳までに結婚しないと「賞味期限切れ」になり、その価値がどんどん下がっていくという意味です。その後、女性の結婚年齢を31歳に押し上げる「大晦日」症候群が話題になりました。今日、未婚の女性は「アウトロー、のけ者」と呼ばれています。この言葉を最初に使ったのは人気作家の酒井順子さんですが、それは皮肉なニュアンスを含で用いた表現でした。酒井さんは自分がアウトサイダーだとは思ってなく、自立していて社会的にも成功しています。

私も酒井さんも、ボーイフレンドを持つことにとても前向きです。過去何十年もの間、独身と禁欲は結びつけられてきませんでした。結婚とセックスの間に存在する方程式を崩すことは、独身を貫くという女性の決断を後押ししています。

自由は私にとってとても大切です。私は常にそれを求めて生きてきました。私にとっては平等よりも意味があります。私が自由について語るとき、それは性的な自由をも意味します。結婚しないことは、結婚状態を維持することと同じです。なぜ他人と契約することで性的自由を放棄するのですか?それとも自分自身と?人生においては、いろいろな男性に興味を持つことがあります。結婚の誓いのために、なぜ自分の気持ちに背を向けるのでしょうか?私の考え方が日本的でないことは認めます。性生活、自慰行為、更年期障害について日本人と話すことは普通あまりないでしょう。そこが少しズレています。ヨーロッパ、韓国、中国と比べると、日本はより順応主義的と言えるでしょう。社会は個人に集団の一員としての振る舞いを強要します。でも、私たちフェミニストの多くはタブーを破るのです。

svobody zřikat uzavřením smlouvy s druhou osobou? Nebo sama se sebou? V životě se přece stává, že se člověk zajímá o různé muže. Proč se kvůli svatebnímu slibu vyhýbat vlastním pocitům? Přiznávám, moje smýšlení není typicky japonské. S Japonci si běžně o sexuálním životě, o masturbaci, o menopauze člověk nepopovídá. V tom se trochu vymykám. V porovnání s Evropou, Koreou nebo Čínou je Japonsko asi konformnější. Společnost tlačí jedince, aby se choval jako člen skupiny. My feministky ale tabu většinou porušujeme.

Mám takovou premisu. Když je normální, že si s někým dám čaj, když s někým, o koho se zajímám, poobědvám, proč bych s ním nemohla sdílet i postel? Vždyť jen já sama mám přece kontrolu nad svou sexualitou, nikdo jiný. Co je špatného na tom, mít čas od času milence? A ne jednoho. Když je mám ráda a oni mají rádi mě?

S muži mám velmi dobré vztahy, jsou to rozkošná stvoření. Být feministkou neznámá mužů nenávidět, tak jak nám to podsouvají od sedmdesátých let dominantní média. Pro mě je feminismus láska k bytí ženou. Na to, že bych byla mužem, jsem nikdy nepomýšlela, vždyť na tom není nic lákavého. Jako žena nejvíce oceňuji to, že cítím empatii, v první řadě s jinými ženami, potom s dalšími bytostmi, křehkými osobnostmi. Svou prací se snažím přispívat ke změně společenského klimatu. Napsala jsem několik knih, prodala milion výtisků, stala se autorkou bestselleru. S kolegyněmi jsme natočily film o životech japonských feministek, založily jsme web. Snažíme se neprovdané ženy destigmatizovat. Mé knihy dodávají ženám, které mají třeba jako bezdětné strach z budoucnosti, odvahu a pocit jistoty, že je všechno tak, jak má být. Nemít dítě je podle mě úplně v pořádku.

Od devadesátých let provází japonskou ekonomiku silná a dlouhodobá recese, pracovní trh se stává žalostným. Dle mého také nastala krize mužů, i když oni si jí nejsou moc vědomi. Jejich identita je křehká, nicméně proměnu mužských rolí si vyžádala doba.

V Japonsku je dnes extrémně nízká porodnost. Zároveň roste rozvodovost. Přestože být v Japonsku samoživitelkou s dítětem znamená ekonomicky trpět – taková žena má totiž jen minimální sociální podporu, systém ji skoro až penalizuje – Japonky se čím dál víc rozvádějí. Přestávají být s muži trpělivé. To mi připadá jako pozitivní signál. ●

have an occasional interest in other men; these things happen. Why deny your own feelings just because of your wedding vows? My attitude is not typical for a Japanese person, I admit. Japanese are not the kind of people you can freely talk to about such things as your sex life, masturbation, or menopause. I guess I am kind of out of the norm in that respect. Japanese society is perhaps more conformist than Europe, Korea, or China. There is persistent social pressure for all members of the group to behave in the same way. Feminists like me, however, often break this taboo.

I have this sort of premise: If it's considered normal to have tea or go out for lunch with the person you are interested in, why would it not be normal to also share a bed with them? I am the only one who should be in control of my sexuality. What's wrong with taking the occasional lover? Or multiple lovers? If I care for them, and they care for me, why would that be wrong? I have great relationships with men; they are such delightful beings. Being a feminist does not mean hating all men, as the mainstream media have been trying to persuade us since the 1970s. To me, being a feminist means loving my own femininity. I have never once thought I'd rather be a man; I don't find that at all appealing. As a woman, I appreciate my gift of empathy – first of all, with other women, but essentially with anyone who is fragile and weak.

I try to help change the social climate through my work. I have written several books, one of them a bestseller that sold millions of copies. My colleagues and I have made a film about the lives of Japanese feminists. We have also created a website. We try to eliminate the stigma connected with unmarried women. Through my books, I try to give courage to childless women who are afraid of the future and convince them that things are exactly as they should be. There is nothing wrong with choosing not to have children.

Japanese economy has suffered a severe, protracted recession since the 1990s, and the job market is in a lamentable state. I feel like masculinity is also going through a crisis, even though men don't really seem to be aware of it. The male identity is a fragile thing, but the changing times require that the men's role change with them.

Birth rates in Japan are currently extremely low. At the same time, divorce rates are rising, even despite the fact that single mothers are being practically penalized by the system. Social support for single mothers is almost non-existent, and they suffer economically – and yet women choose divorce more often than ever before. They have lost their patience with men. And I consider that to be a positive sign. ●

根拠はあります。気になる人とお茶をしたり、昼ご飯を食べたりするのが普通なら、なぜベッドを共にしてはいけないのでしょうか?自分の性欲をコントロールできるのは自分だけで、他の誰でもありません。たまには恋人を作って何が悪いのでしょうか?一人じゃありません。もし私が相手を好きで、相手も私を好きなら?

私は男性ととても良い関係を築いているし、彼らは素敵な生き物です。フェミニストであることは、1970年代から大手メディアが拡散してきたような、男性を憎むことではありません。私にとってフェミニズムとは、女性であることを愛することです。自分が男性だったら、などと考えたことはありませんでしたし、魅力も感じません。私が女性として最もよかったと思えることは、まず他の女性に、次に他の存在、壊れやすい人格に共感を覚えるということです。

私は仕事を通じて、社会情勢を変えることに貢献しようとしています。何冊も本を書き、100万部を売り上げ、ベストセラー作家になりました。同僚と共同で日本のフェミニストの生き方について映画を撮り、ウェブサイトを立ち上げました。私たちは未婚女性の汚名を返上しようとしています。私の本は、例えば子供がいなくて将来を心配している女性たちに、勇気と、すべてはあるべき姿なのだという自信を与えています。私は、子どもがいなくてもまったく問題ないと思っています。

1990年代以降、日本経済は深刻かつ長期的な不況に陥り、雇用市場も悲惨な状況になっています。男性自身は気づいていないかもしれませんが、彼らにも危機が迫っていると思っています。男性のアイデンティティは脆弱ですが、その役割の変化は時代が求めています。

現在の日本は極端な少子化が起っています。同時に離婚率も上昇しています。日本で子どもを持つシングルマザーであることは、経済的に苦しいことです。社会的支援は最低限のもので、支援制度はほとんど罰を与えているようなもの、にもかかわらず日本の女性はますます離婚するようになっています。男性とともにいることによる我慢をやめているというわけです。それはポジティブなシグナルに思えます。●

Čizuko ○ Chizuko ○ ちずこ

○ Masako
○ Masako
○ まさこ

Ženám, které se v Japonsku
neprovádají, se říká neženy
Unmarried Women Are
Called Non-women in Japan
日本で結婚しない女性は未婚
と呼ばれる

27 let v době nahrávání, zaměstnankyně dětské skupiny
27 years old at the time of recording, works for a neighborhood childcare group
収録時27歳、子ども会職員

▷ Ne že bych byla vědomě feministkou. Ale názory feministicky orientovaných lidí poslouchám často, proto mám o jejich názorech povědomí.

Pracuji v dobrovolnickém spolku – v Šindžuku máme pronajaté místo v parku, kde připravujeme aktivity pro děti. Naši skupinu tvoří převážně matky-dobrovolnice. Díky tomu se v práci setkávám s různými typy žen. Některé jsou v domácnosti, jiné pracují, někomu je přes šedesát a děti má dávno z domu – to pak o sobě mluví jako o někom ze staré školy –, jiným matkám je čtyřicet a děti mají teprve na základní škole. Ze všeho toho povídání každopádně vyplývá, že se doba hodně změnila.

A je to tak. Dnes už jako žena nemusím svou pozici s mužem vybojovávat ani na sobě nepociťuji žádné tlaky ze strany společnosti. Jen v poslední době se hodně mých známých vdává a žení a já musím jejich svatby obcházet v odpovídajících šatech. Oblíkat se do nich mi přijde jako velká otrava. Ale když už mám garderobu na sobě, jde to, svatební party jsou zábavné. Ale samotné oblékání svátečních šatů mi přijde úmorné. Občas mě baví užívat si věci, které holky běžně dělají, jako je nakupování nebo povídání si. Ale když je to příliš často, rychle mě to omrzí.

Taky bych jednou chtěla mít svatbu, ale momentálně žádného partnera nemám. Ženám, které se v Japonsku neprovádají, se říká neženy. Ale mně tak nikdo neříká. Já sama ještě žádné obavy z budoucna nepociťuji. Zvlášť poslední dobou se snažím řešit jen to, co mám přímo před sebou. Tatínek mi občas říká: „Než umřu, chtěl bych vidět tvoje dítě.“ Maminka to nekomentuje. A já si myslím: „Už zase stejná písnička. Ale co, říkej si, co chceš.“ Pouštím jeho řeči jedním uchem tam a druhým ven. Vždyť se říká, že i po čtyřicítce se dá krásně rodit. Jen matky z naší skupiny, které rodily v pozdějším věku, se shodly, že dřív by to bylo lepší. Taky je prý po zazším porodu náročnější vrátit se do původní formy. Na svatbě je pozitivní, že založím rodinu. Mínusem fakt, že už si dál nebudu moct dělat, co chci, rodina mě omezí. Když jsem sama, můžu se svým časem nakládat svobodně. Když se budu schopna vdát ve správnou chvíli, možná budu nakonec manželství vnímat jako něco veselého a zábavného. Při správném načasování může negativum pominout, teď pro mě ale ještě trvá. Na svobodném životě je příjemné, že se všechno točí jenom kolem mě, věci si můžu organizovat po svém. Nevýhodou je, že se zmenšuje počet lidí, se kterými se můžu bavit. ●

▷ I don't see myself as being consciously feminist. But I frequently listen to feminist-leaning people, so I know what their opinions are.

I work for a volunteer association in Shinjuku; we rent a place in a park where we organize activities for children. Our group consists mainly of volunteer mothers. Thanks to that, I get to meet women of all sorts: some are stay-at-home mothers; some have jobs; some are in their forties and yet have children young enough to be in elementary school. Talking to them, I realize how much times have changed.

And they really have. As a woman, I no longer have to compete with men to assert myself, and I feel no societal pressure either. Lately, though, a lot of my friends have been getting married, which means I constantly need to dress up for weddings. I find dressing up a total nuisance. But once I'm all dolled up, it's okay—wedding receptions are fun. It's the dressing-up part that I find tedious. Once in a while, I enjoy doing girly things, like shopping or chatting. But if I have to do it too often, I quickly get tired of it.

I would like to get married one day, but I don't have a partner right now. Unmarried women are called "non-women" in Japan. Nobody calls *me* that, though. I'm not really worried about the future, right now. Especially lately, I've been focusing on dealing with what's right here and now. My father sometimes tells me, "I would like to see a child of yours before I die." My mother usually doesn't comment. I always think, "Oh, not this again. Whatever." In one ear, out the other. Apparently, you can easily have a baby even in your forties. Then again, the mothers in our group who had their children later in life tend to agree that sooner would have been better. When you give birth as an older woman, it's supposedly more difficult to get back in shape. The good thing about getting married is that you get to start your own family. The drawback is that I won't be able to do whatever I want anymore; having a family ties you down. As a single woman, I am the master of my own time. But if I manage to get married at just the right time, perhaps I will find married life to be fun and fulfilling. With good timing, the pros could outweigh the cons, but right now they don't. The good thing about living single is that it's all just about me; I can organize things my own way. The drawback is that the circle of people I can spend time with is getting smaller and smaller. ●

▷ フェミニストを意識しているわけではありません。でも、フェミニスト志向の人たちの意見はよく聞くので、気にはしています。

ボランティア団体で働いています。新宿にある公園の一角を借りて、子どもたちのための活動を準備しています。私たちのグループは、ほとんどがボランティアの母親で構成されています。そのため、さまざまなタイプの女性に出会います。専業主婦もいれば、働いている人もいます。60歳を過ぎて、子どもが家を出て長い人もいれば、自分のことを「昔の人」と呼ぶ人もいます。40歳で、小学校に入ったばかりの子供のお母さんもいます。いずれにせよ、この話を聞いていると、時代は大きく変わったようです。

そうです、今日、女性として男性と立場を争う必要はないし、社会からのプレッシャーも感じません。ただ最近、友人の結婚が多く、相応しいドレスを着て結婚式に出席しなければなりません。着飾るのはとても面倒に思えます。でも、一度衣装をそろえてしまえばあとはそれでOKだし、結婚パーティーは楽しいです。でも、実際にパーティードレスを着るのは面倒だと思います。ショッピングやおしゃべりなど、女の子が普通にすることを楽しむこともあります。でも、あまり頻繁だとすぐに飽きてしまいます。

私もいつかは結婚したいと思っていますが、今は相手がいません。日本では結婚しない女性を未婚と呼びます。でも、私は誰もそう呼んでくれない。私自身、将来に対する不安はまだ感じません。特に最近、目の前のことに対処しようとしています。父は時々、「死ぬ前にお前の赤ん坊が見たい」と言います。母は何も言いません。私は「またその話か。何でもいから、好きなことを言って」って思います。私は父の話を片方の耳からもう片方の耳へ流しています。40歳を過ぎてても問題なく赤ちゃんが産めるって言うじゃないですか。私たちのグループの中で、遅くに出産した母親たちだけが、もっと早ければよかったと言っています。また、難産の後に体型を戻すのは難しいとも言っていました。

結婚して良かったことは、家族を持つことができたこと。デメリットは、自分の好きなことができなくなること、家族に制限されること。一人の時は自由に時間を使えます。いいタイミングで結婚できれば、いずれ結婚を楽しいもの、おもしろいものと思えるようになるかもしれません。タイミングを合わせられれば、ネガティブな気持ちも薄れていくかもしれませんが、今のところはまだ続いています。独身生活のいいところは、すべてが自分を中心に回っていて、自分のやり方で物事を整理できることです。欠点は、付き合える人の数が減っていくこと。●

○ Suzuka
○ Suzuka
○ すずか

Japonské manželky chodí
tři kroky za mužem

Japanese Wives Walk Three
Steps Behind Their Husbands
日本の妻は夫の3歩後ろを歩く

29 let v době nahrávání, umělkyně a podnikatelka
29 years old at the time of recording, artist and entrepreneur
収録当時29歳、アーティスト、自営業

▷ Japonské ženy jsou ještě pořád v lecčems specifické. Třeba chodí tři kroky za mužem. Ale to je spíš stereotyp manželky, ne ženy. Japonské ženy jsou teď v procesu redefinování. Se změnou ve společnosti totiž přichází celá řada možností, ženám však chybí precedens, jak v nových situacích fungovat. Musejí vše teprve samy zkoušet. Tak jako já. Založila jsem firmu a až dodatečně zjišťuji, jak je to vlastně jednoduché. V mé generaci přibývá žen, které se osamostatňují, začínají podnikat. Dělají věci, které jejich předchůdkyně nedělaly, zejména proto, že k tomu neměly prostředky – třeba internet. Díky přenosu informací je dnes snadné se relativně jednoduše osamostatnit.

Současné japonské ženy chtějí navenek vypadat dobře, ale ještě pořád neumějí říct, co si doopravdy myslí. Existují výjimky, ale není jich moc. Změny přicházejí pozvolna. Kdyby ženy začaly mluvit, jako první by asi řekly: „Chceme stejná práva, jako mají muži.“ V konzervativním společenském přístupu se ženy cítí chráněné. Ten pocit bezpečí by si rozhodně přály zachovat. Zároveň touží mít stejná práva jako muži.

Zdá se mi, že příčinou toho, proč se některé Japonky nikdy neprovdaly, bývá prostředí. Zůstávají svobodné proto, že si to mohou dovolit.

Odpovědnost vychovat v Japonsku dítě sama, a zastoupit tak ženskou i mužskou roli, je příliš velká. I když manželství nefunguje, ženy z něj často nejsou schopné odejít – právě kvůli pocitu zodpovědnosti. Život mimo manželství je těžší. Spousta Japonek si navíc říká: „Kdybych teď opustila manželství, co pro mě svatba vlastně znamená?“ Japonsko nemá zdaleka tak vysokou rozvodovost jako třeba Česko.

Dovedu si představit, že bych se nevdala, nicméně v Japonsku je z různých důvodů praktické být seznámá.

Kdybych se vdala a založila rodinu, chtěla bych pořád žít tak, jak žiju teď. Snažím se, abych si i později mohla uchovat současný způsob života. Věřím, že zvládnou skloubit rodinu i práci. Každý

▷ Japanese women are still different in many ways. They still tend to walk three steps behind their husbands. But that fulfills the “wife” stereotype rather than the “woman” stereotype. Japanese women are currently in the process of redefining themselves. The changes in society have brought a wealth of new possibilities, but women have no precedent for functioning in these new situations. They have to keep trying various options—like myself: I started a company, and only then did I realize how easy it actually was.

More and more women in my generation are becoming independent and starting their own businesses. They do things their predecessors could never have done, especially because they didn't have the tools, like the internet. Thanks to the wealth of information, it is relatively easy to become independent.

Today's women in Japan still want to look good but they can't yet articulate what they really think. There are exceptions, of course, but they are few and far between. Changes are slow to come. If the women finally found their voice, the first thing they would probably say would be, “We want equal rights with men.” The conservative attitudes in society make women feel protected, and they would definitely like to retain this sense of safety and security. At the same time, however, they want the same rights that men have.

I feel like the reason some women in Japan remain unmarried is their family background. They stay single because they can afford it.

Being a single mother in Japan, fulfilling both the male and female role, is too great a responsibility. Women are often unable to leave their partners, even if they have a dysfunctional marriage, and it is precisely because of this sense of responsibility. Living outside of a marriage is much more difficult. Many Japanese women also think along the lines of, “If I abandon this marriage, what did getting married really mean to me?” Divorce rates in Japan are much lower than in Czechia, for example. I can imagine staying single, but it is still far more practical to get married in Japan, for various reasons.

▷ 日本の女性はまだいろいろと特殊です。男性の3歩後ろを歩くとかね。でも、それはどちらかというと妻のステレオタイプであって、女性ではありません。日本の女性は自身を再定義する過程にあります。社会の変化には多くのチャンスが伴いますが、女性には新しい状況でどのように活躍できるかという前例がありません。自分たち自身で全部試していかなければなりません。私のようにね。私は会社を設立したのですが、後になって初めて、それがいかに簡単なことであるかに気づきました。

私の世代では、独立して自分のビジネスを始める女性が増えています。彼女たちは、先人たちがやらなかったことをやっています。先人たちには特に、インターネットのような手段がなかったのです。情報伝達のおかげで、比較的簡単に独立できるようになりました。

今の日本女性は外見を良く見せたいと思いますが、本音はまだ言えません。例外はあるけど、少ないです。変化はゆっくりとやってきます。もし女性が声を上げるとしたら、おそらく最初に言うのは「男性と同じ権利が欲しい」ということでしょう。保守的な社会では、女性は守られていると感じます。その安心感を保ちたいと思うのは確かです。同時に、男性と同じ権利を持ちたいのです。

一部の日本人女性が結婚しないのは、環境のせいではないでしょうか。彼女たちが独身でいるのは、その余裕があるからです。

日本では、女性と男性の両方の役割を担って一人で子供を育てる責任はあまりにも大きいです。その責任のために、結婚がうまくいってなくても、女性は結婚から離れられないことが多いです。離婚後の人生の方が大変なのです。さらに、多くの日本人女性は、「今離婚したら、私にとって結婚とは何なのだろう?」と考えます。日本はチェコほど離婚率が高くないです。

私は一生独身だろうと想像していますが、日本ではさまざまな理由から結婚するのが現実的です。

もし結婚して家庭を持ったとしても、今の生活を続けたいです。後々も今の生き方を維

problem se pokusím vyřešit jeden po druhém, ať už to bude věc kolem rozvrhu, nebo způsobu využití času. Výchova dětí bude mou hlavní náplní dne, ale práci si uzpůsobím tak, abych v ní mohla pokračovat. Jsem hodně flexibilní.

Asi bych si nikdy nevzala laojálního úředníka, kmenového zaměstnance v obleku, který chodí na plný úvazek do zaměstnání. Náš vztah by nefungoval, protože by mi muž záviděl můj způsob práce. Mohl by to pro něj být stres. Chci žít svobodně, proto bych si ráda vzala někoho, kdo bude stejně jako já vládnout svému času.

Jednou bych chtěla mít i dítě. U žen samozřejmě existuje věková hranice, do kdy dítě porodit. Každá žena si jí je vědoma. Kdysi byl limit třicet, pětatřicet, čtyřicet let, dnes se říká, že dokonce padesát. Lékařská věda postupuje. Osobně bych ráda počkala až do pozdější fáze, až to bude vhodné s ohledem na životní okolnosti. Konkrétní plán ale ještě nemám.

Dítě bych chtěla v úplné rodině. I když se dnes svobodné matky zasazují o to, aby se situace ve společnosti změnila, porodit dítě mimo manželství je nevýhodné. Neúplná rodina není ideální ani pro dítě. Přijde doba, kdy se začne zajímat, kdo je jeho otcem. Pokud mu matka jasně vysvětlí příčiny, dítě je schopno situaci porozumět. Každopádně tak jako tak je chudák. Muž, který se o své dítě nepostará, je podle mě odepsaný.

Jak dlouho spolu Japonci chodí, než se vezmou? Načasování je podmíněno různými faktory. Hodně lidí spolu chodí relativně krátkou dobu, ale taky si nemyslím, že by platilo čím déle, tím lépe. Obzvlášť v ekonomické situaci, jaká panuje dnes – jsme v dlouhodobé stagnaci –, bývá častým impulsem k sňatku změna v partnerově práci. Rozhodující je vnější příčina. Osobně si ale myslím, že dobrou příležitostí ke sňatku je těhotenství ženy.

If I ever get married and start a family, I would still want to live the same way I do now. I am trying to find ways to keep my current lifestyle. I believe I can manage to combine my career with having a family. I will try to sort out all problems as they come, whether it is a question of scheduling or using my time productively. I realize that taking care of children will fill up the bulk of my time, but I will adjust my work so I can continue doing it. I am extremely flexible.

I don't think I could ever marry the loyal office worker type—some full-time corporate employee in a business suit. A relationship like that could never work out, because my husband would most likely envy the way I work. I want to live freely, so I would like to marry someone who manages their own time like I do.

I would like to have a baby someday. Obviously, there is an age limit for women, and every woman is aware of the clock ticking. The upper limit keeps moving, though—it used to be thirty, then thirty-five, then forty; and now, with all the medical advances, it has apparently moved up to fifty. Personally, I would like to wait until later, when the circumstances allow it, but I don't really have a definite plan.

I would like to raise my child in a two-parent home. Even though single mothers are pushing for changes in the way society approaches them, there are still many disadvantages to having a child outside of marriage. Growing up with a single mother is not ideal for the child, either. One day the child will want to know who their father is. Perhaps the mother will be able to explain her reasons, and perhaps the child will be able to understand. But it will still be a bad situation for the child. I think a man who refuses to take responsibility for his child is a loser.

How long do Japanese couples usually date before they get married? That depends on various factors. Lots of people only date relatively briefly; then again, I don't think it's always true that the longer, the better. In the current situation, with the long-stagnating economy, the decision to get married usually comes when the man gets a new job. Outside factors are more important. Personally, I think it's good to get married when the woman gets pregnant.

持できるようにしたいんです。家庭と仕事の両立はなんとかかなと思っています。スケジュールであれ、時間の使い方であれ、ひとつひとつ解決していきたいと思っています。子育ては一日の中心ですが、仕事はそれを続けられるように調整します。私はとても柔軟に対応できます。

私はおそらく、スーツを着た忠実な正社員とは結婚しないでしょう。夫が私の働き方をうらやむでしょうから、私たちの関係はうまくいかないと思います。彼にとってはストレスになるかもしれません。私は自由な人生を送りたいから、私と同じように自分の時間を管理できる人と結婚したいです。

いつかは子供が欲しいです。女性の場合、もちろん出産には年齢制限があります。女性なら誰でも知っています。昔は30歳、35歳、40歳が限界でしたが、今では50歳とも言われています。医学は進歩しています。個人的には、生活環境を考慮して適切な時期まで待ちたいです。でも、具体的な計画はまだありません。

私は完全な家族の中で子供を持ちたいと思っています。現代のシングルマザーが社会の状況を変えようと提唱しているとはいえ、結婚せずに子供を産むのは不利です。不完全な家庭は子供にとっても理想的ではありません。父親が誰なのか知りたがる時が来るでしょう。母親がその理由を明確に説明すれば、子供は状況を理解できます。いずれにせよ、家庭は貧しくなります。子供の面倒を見ない男は、私の中では対象外です。

日本人は結婚するまでにどれくらい付き合うのでしょうか？そのタイミングは様々な要因によって決まります。交際期間が比較的短い人が多いですが、長ければいいというものでもないと思います。特に今のような経済状況(長期的な停滞状態)では、相手の仕事の変化が結婚のきっかけになることが多いです。決定的なのは外的要因です。個人的には、結婚のよいきっかけは女性の妊娠だと思います。

最近の日本人のカップルは、性的にかなり早く同棲を始めていると思います。ただ、そ

- Paní Jamamoto
- Madam Yamamoto
- 山本さん

Pořád jsem měla pocit,
že přece nemůžu být
tak sebestředná
a nehledět na ostatní
I Felt I Was Being Too
Self-Centered, and
Thought I Should Be More
Considerate of Others
自己中心的で、他人
を顧みないようなこ
とはできないと感じ
続けていた

64 let v době nahrávání, zaměstnaná v rodinném podniku
64 years old at the time of recording, works for a family firm
収録時64歳、家業に従事

▷ Život, jaký dnes žiju, se naprosto ve všem liší od toho, po čem jsem toužila jako mladá. Ale i tak jsem šťastná. Vždycky jsem se chtěla věnovat módě. Tři roky jsem pracovala v Japonsku, kde jsem se naučila základy krejčoviny. Chtěla jsem však dál módu studovat jako řemeslo, věnovat se jí systematicky, naučit se toho co nejvíc, a tak jsem odjela do Paříže, která mi ke studiu návrhářství přišla nejlepší. Jenže před odjezdem jsem se vdala – bylo mi dvacet sedm let. První rok jsem byla v Paříži sama, druhý rok za mnou přijel manžel a já otěhotněla. Vrátila jsem se proto do Japonska, porodila dítě, potom druhé, třetí a čtvrté. Dnes jsou všechny mé děti provdané, ženaté a mají vlastní potomky. A tak bylo nakonec všechno v mém životě jinak, než jsem si představovala. Měla jsem stále v úmyslu věnovat se práci – bydlela jsem s rodiči, kteří mi pomáhali s dětmi. Muž však nebyval moc doma a pro mě se stala výchova dětí nakonec tím hlavním. Pořád jsem měla pocit, že přece nemůžu být tak sebestředná a nehlédět na ostatní. Představy o tom, co vdaná žena může a nemůže, se od té doby dost změnily. Dříve neměli muži s domácností mnoho společného, v rodině se vůbec neangažovali. Dnes existuje mnoho bezdětných manželství, vdané ženy pracují, rodiny žijí bez rodičů. Je ekonomicky náročné, aby rodinu zajistil jenom muž. V Japonsku upadl smysl pro rod. A rodi se málo dětí. ●

▷ The life I have now is completely different from what I dreamed of when I was a young girl. Still, I am happy.

I always wanted to work in fashion. I first worked in Japan for three years and learned the basics of tailoring. But I wanted to study fashion design systematically and learn as much as I could, and so I went to Paris. It seemed like the best place for it. I got married right before I left, though – I was 27 at the time. I spent the first year in Paris on my own. My husband joined me a year later, and I got pregnant. I went back to Japan to have the baby, and then I had another one, and then a third and a fourth. All my children are now married and have children of their own. My life turned out quite differently than I had imagined. I had intended to keep on working; I lived with my parents, and they helped out with the children. But my husband hardly spent any time at home, and eventually I decided to focus on being a mother. I felt I was being too self-centered, and thought I should be more considerate of others.

Society's notions of what a married woman should and should not do have changed quite a bit since then. Men did not use to do much at home before; they were not involved in family life at all. Many married couples choose not to have children nowadays; women work, and couples live on their own, without their parents. It is difficult for the man to be the sole breadwinner. The sense of family and belonging has declined in Japan. The birth rates are very low too. ●

▷ 今の生活は、若い頃に望んでいたものとはあらゆる面でまったく違っています。それでも私は幸せです。

ずっとファッションの道に進みたいと思っていました。日本で3年間働き、仕立ての基礎を学びました。でも、ファッションを工芸として勉強し続けたい、体系的に学びたい、できるだけ多くのことを学びたいと思ったので、デザインを学ぶには最高の場所だと思ったパリに行きました。でも、その前に結婚してしまったんです。27歳の時でした。1年目はパリに一人で、2年目に夫が訪ねてきて妊娠したんです。それで日本に戻り、子供を産み、2人目、3人目、4人目を授かりました。今、私の子供たちはみんな結婚して、それぞれ子供がいます。結局、私の人生のすべては想像していたものとは違っていました。私はまだ働くつもりで、両親と同居し、子供の世話を手伝ってもらっていました。しかし、夫はあまり家におらず、私にとっては結局は子育てがメインになってしまいました。それでも、自分中心で人のことを考えないわけにはいかないと常に思っていました。結婚した女性にできること、できないことについての考え方は、当時とは大きく変わりました。以前は、男性は家庭とはほとんど関わりを持たず、家庭にはまったく関与していませんでした。今日では、子供のいない結婚が多く、既婚女性は働き、家族は両親なしで暮らしています。男性だけで家族を養うのは経済的に厳しいです。日本では家族意識が低下しています。そして生まれてくる子供も少ないです。●